

Nr 26.

Av herr **Petrén, Alfred, m. fl.**, med förslag till lag angående förfarande vid slakt.

Slakt av husdjur utan föregående bedövning innebär obestriddligen en art av djurplågeri av svåraste slag. I våra dagar håller dock tidsandan dess bättre på att med sig införliva den åsikten, att humanism, sedlighet, ja, djurens rätt kräva, att djurplågeri må förebyggas även vid slakt.

Visserligen hava försök gjorts att med stöd av den allmänna djurskyddslagen, kap. 18 § 16 strafflagen, till ansvar fälla dem, som slaktat djur utan föregående bedövning, men domarna hava varit i hög grad skiljaktiga, ibland friande, ibland fällande, vilket visar, att en speciallag för slakt, vilken som en huvudsak upptager bedövningstvång, är ofrånkomlig, om man med framgång skall kunna bekämpa det djurplågeri, som nu i stor utsträckning förekommer såväl vid yrkesslakt som vid hemsakt.

För en sådan slaktlag hava djurskyddsvänner och deras sammanslutningar oförtrutet och med stort tålamod kämpat i vårt land under närmare 40 år, men hittills förgäves.

Vi skola tillåta oss att ur ett offentligt föredrag vid De svenska djurskyddsföreningarnas Centralförbunds konferens år 1924 hämta och här återgiva en kronologisk redogörelse för enskildheterna i

Slaktfrågans behandling.

Vid 1887 års riksdag behandlades slaktfrågan för första gången av riksdagen. Herr P. Zimdahl från Skellefteå föreslog en ändring av 18 kap. 16 § strafflagen i syfte att få slakten humaniserad. Motionen avslogs.

1894 väckte landshövding Curry Treffenberg motion om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran, att Kungl. Maj:t täcktes taga i övervägande om och till vilken utsträckning lagbestämmelser kunde meddelas rörande slakt av husdjur. Motionen föll i båda kamrarna.

1895 förnyade landshövding Treffenberg sin motion, som nu bifölls av första kammaren.

1896 återkom samma motion. Nu beslöts i båda kamrarna att till Kungl. Maj:t avlåta en skrivelse i syfte att få till stånd en utredning angående behovet av en slaktlag. Regeringen meddelade år

1901, att riksdagens framställning icke kunde föranleda någon åtgärd.

1903 framställde riksdagsman Edv. Wavrinsky en interpellation, vilken dock icke ledde till något resultat. Därefter tillsatte De svenska djurskyddsföreningarnas Centralförbund en kommitté med uppdrag att utarbeta ett förslag till slaktlag. Sådant förslag överlämnades till regeringen den 22 juni

1905, då justitieministern uppvaktades. Ingen påföljd.

Vid 1909 års riksdag väckte godsägare A. von Möller i första kammaren och direktör Edv. Wavrinsky i andra motioner om en skrivelse till regeringen med förnyad hemställan om en utredning i slaktfrågan. Riksdagen beslöt i enlighet med motionerna.

1912 gjorde direktör Edv. Wavrinsky en påminnelse till Kungl. Maj:t om slaktlagen.

1912 verkställde Centralförbundet en utredning av slaktförhållandena i de olika länen.

1917 verkställde civilingenjören Otto Malmberg, på Centralförbundets uppdrag, en utredning angående »Bedövningsslakt av svin i större anstalter», vilken expedierades till slakthus, veterinärer m. fl.

1917 uttalade Värmlands veterinärsällskap på årsmöte en skarp protest mot slaktsättet att icke bedöva svinen före blodavtappningen.

1918 uppvaktade ordföranden i Centralförbundet lagberedningen.

1918 års djurskyddskonferens i Stockholm gav i skrivelse, undertecknad av förbundsöreningarnas närvarande ombud, uttryck åt den allmänna opinionen, som krävde lagbestämmelser rörande slakten.

1919 uppvaktades chefen för justitiedepartementet av ombud från Centralförbundet och Svenska allmänna djurskyddsföreningen.

1922 gav justitieombudsmannen i skrivelse till Konungen och i sin ämbetsberättelse uttryck åt sin uppfattning, att spörsmålet om humanisering av slakten vore moget för sin lösning.

1922 uppvaktades justitieminister Åkerman av Centralförbundets styrelse.

1922 väcktes av herr Lithander, Göteborg, motion i riksdagen mot skäkten.

1923 uppvaktades ånyo justitieminister Åkerman av Centralförbundets styrelse.

1923 i december uppvaktade styrelsen för Centralförbundet justitieminister Ekeberg angående proposition vid 1924 års riksdag rörande antagande av det förslag till slaktlag, som inom justitiedepartementet utarbetats på grundvalen av Centralstyrelsens förslag och respektive myndigheters yttranden däröver. Intet resultat.

1924 framlade professor Hj. Dahlström och civilingenjör Otto Malmberg reviderat förslag till slaktlag vid Centralförbundets konferens. Konferensen beslöt, att förslaget skulle överarbetas, remitteras till förbundets respektive föreningar för yttrande och därefter läggas till grund för en eventuell motion vid 1925 års riksdag.

Vidare vilja vi i detta sammanhang framhålla, hurusom riksdagens justitieombudsman i underdånig skrivelse av den 18 december 1922 lämnat en redogörelse för slaktlagsfrågans utveckling och framlagt saken för den åtgärd, vartill Kungl. Maj:t kunde finna framställningen föranleda. Han avslutar sin skrivelse med följande märkliga ord, vilka vi anse förtjäna riksdagens synnerliga uppmärksamhet:

Spörsmålet om humanisering av slakten är moget för sin lösning. Denna för höjandet av vårt folks kulturnivå viktiga fråga kan ej vidare undanskjutas. Allt för länge hava åtgärder förgäves påyrkats mot bestående missförhållanden

på området. Några större svårigheter att tillmötesgå de uttalade önskemålen torde ej föreligga.

Denna skrivelse återfinnes i sin helhet i justitieombudsmannens ämbetsberättelse till 1923 års riksdag.

I den livliga förhoppning, att riksdagen av det nu anförda skall med oss finna, att frågan om humanisering av husdjursslakten nu är mogen för en lösning på lagstiftningens väg, tveka vi icke att i vår mån söka medverka därtill genom att underställa riksdagens prövning ett inom De svenska djurskyddsföreningarnas Centralförbund utarbetat och härmed av oss såsom vårt eget upptaget förslag till lag angående förfarande vid slakt.

Förslaget har jämte därtill fogade motiv följande lydelse:

Lag angående förfarande vid slakt.

§ 1.

Vid slakt av husdjur skall djuret bedövas, innan dess blod avtappas, såvida ej djuret dödas därigenom, att dess huvud hastigt avhugges.

§ 2.

Bedövningen skall verkställas på det sätt, att i stora hjärnan indrives en sprint eller skjutes in en kula; dock må vid slakt av ren bedövningen kunna verkställas genom att i stora hjärnan införas en för ändamålet lämplig kniv. Mindre djur må kunna bedövas genom slag i pannan.

§ 3.

Omedelbart efter bedövningen skall blodet avtappas. Innan detta skett, får djuret ej flås eller skällas. Fjäderfä må ej plockas, förrän döden inträtt.

§ 4.

Vid nödslakt, förorsakad av olycksfall eller sjukdom, må slakten verkställas på det sätt, som med för handen varande hjälpmedel kan anses för djuret medföra minsta lidande.

§ 5.

Slakt får utföras endast av däri kunnig person, som uppnått 18 års ålder.

§ 6.

Det ställe, å vilket slakt äger rum, skall med undantag för det fall, som i § 4 sägs, vara så beläget, att slakten icke kan åses från gata, allmän väg eller allmän plats. Barn under 15 år få ej närvara.

§ 7.

För överträdelse av bestämmelserna i §§ 1, 2, 3 och 5 ansvar, förutom den eller de personer, som utfört slakten, vid hemslakt djurets ägare samt vid yrkesslakt slakteriets innehavare och dess föreståndare. För överträdelse av bestämmelserna i § 6 svare den som äger att över lokalen råda.

§ 8.

Bryter någon mot vad i §§ 1, 2 och 3 stadgas, vare straffet böter eller fängelse i högst sex månader.

Överträdelse av bestämmelserna i §§ 5 och 6 straffes med böter från och med 5 till och med 100 kronor.

§ 9.

Allmän åklagare åligger att vid allmän domstol anhängiggöra åtal för överträdelse av föreskrifterna i denna lag.

§ 10.

Av böter, som enligt denna lag ådömas, tillfalle en tredjedel kronan och två tredjedelar åklagaren. Finnes särskild angivare, tage han hälften av åklagarens andel.

Saknas tillgång till böternas fulla gäldade, förvandlas de efter allmän lag. Denna lag träder i kraft den

Motivering till förslag till lag angående förfarande vid slakt.

Allmän motivering.

Då erfarenheten från ett flertal rättegångar visat, att domstolarna ej anse sig med stöd av den allmänna strafflagen mot djurplågeri, kap. 18 § 16, kunna till ansvar fälla även svåra fall av djurplågeri vid slakt, och då dylikt djurplågeri, trots djurskyddsföreningarnas mångåriga arbete i syfte att bibringa allmänheten en human uppfattning, alltjämt utövas i stor skala, så synes intet annat återstå än att söka få till stånd en speciallag för slakt. Dennas föreskrifter böra vara så enkelt och klart avfattade, att domaren utan tvekan kan döma vid förekommande fall av djurplågeri på grund av olämpliga och från djurskyddssynpunkt förkastliga slaktmetoder. Denna lag skulle således komma att fylla den med densamma avsedda uppgiften att hos dem, som överhuvud taget icke äro mottagliga för ett upplysningsarbete av det slag, som ovan omnämnts, och sålunda icke kunna nås på övertygelsens väg, inskrärpa deras plikter mot slaktdjuren.

I åtskilliga främmande länder har man på lagstiftningens väg kommit ganska långt i förhindrandet av rå och omänsklig behandling i utövning av slakt, och må i detta hänseende endast erinras om de förordningar, som gälla i Finland, i en del tyska stater, i Schweiz o. s. v.

Specialmotivering.

§ 1. Denna paragraf är ur djurskyddssynpunkt av grundläggande betydelse, enär i densamma, till förhindrande av djurplågeri, föreskrives, att slakt av husdjur skall ske medelst bedövning, innan djuret »stickes» och blodet avtappas.

Härav följer, att slakt enligt judisk ritus, s. k. skäkting, enligt denna paragraf är förbjuden, samt att alla de exportslakterier, vilka nu använda den amerikanska stickmetoden utan föregående bedövning av svinet, måste, om lagen antages, övergå till ett slaktsätt, som överensstämmer med föreskrifterna i den föreslagna slaktlagen.

Med tanke på att den allmänt använda och hävdvunna metoden för slakt av höns, varvid huvudet skiljes från kroppen genom ett raskt hugg med en tillräckligt vass yxa eller med tillhjälp av annat lämpligt eggverktyg av nödig tyngd, ur djurskyddssynpunkt är en fullt tillfredsställande slaktmetod, bör denna självfallet särskilt framhållas såsom tillåten. Den föreslagna formuleringen av sista delen av § 1 avser särskilt att förhindra det djurplågeri, som för närvarande bedrivs på försäljningsplatser för fjäderfä, i det att vid slakten huvudet avskäres från kroppen medelst en kniv, som ofta nog är mer eller mindre slö, eller halsådrorna helt enkelt öppnas (skäktsnitt). Däremot finnes intet hinder för ett dylikt tillvägagångssätt, exempelvis vid slakt av gäss, om blott djuret dessförinnan bedövats på det sätt, som omförmäles i § 2, med ett tillräckligt kraftigt slag i pannan förmedelst en träklubba av lämplig storlek och tyngd.

Det föreslås i § 1, att slaktlagen skall gälla vid slakt av »husdjur», och avses därmed i främsta rummet följande slag av djur, vilkas kött användes till människoföda: nötkreatur, hästar, svin, får, getter, renar, kaniner och fjäderfä.

§ 2. Bland metoder, som kunna tänkas komma till användning vid bedövning av slaktdjur, böra främst sådana komma i fråga, varvid en främmande kropp indrives eller inskjutes i de delar av djurets hjärna, till vilka medvetandet anses lokaliserat, nämligen de mitt för pannbenet belägna partierna av stora hjärnan. Genom att använda slag- eller skjutapparat äger man nämligen väsentligt större garantier för att icke blott bedövning åstadkommes utan att även ett uppvaknande icke må komma i fråga. Det är nämligen ingalunda sällsynt, att ett icke tillräckligt kraftigt eller felaktigt applicerat slag mot djurets panna antingen icke åstadkommer någon bedövning alls eller också åvägbringa en ofullständig sådan av endast övergående art. Särskilt vanskligt kan det dessutom vara att på sistnämnda sätt söka bedöva ett stort och kraftigt djur med hårt och starkt byggt pannben. Handlar det åter om mindre djur, såsom i synnerhet får och kalvar samt bland fjäderfä gäss, bör en betryggande grad av bedövning av slaktdjuret kunna åstadkommas endast genom det s. k. pannslaget utan användning således av någon apparat, som direkt skadar stora hjärnan.

Då emellertid erfarenheten visat, att vid slakt av renar skjutvapen, andra skjutapparater eller slagapparater av flera skäl äro mindre lämpliga och lappbefolkningen på grund härav ställer sig oförstående till strävandet, att renslakt må utföras på liknande sätt som slakt av storboskap, har i slaktlagsförslaget upptagits den år 1922 utexperimenterade och allmänt såsom lämplig erkända renslaktmetoden (hjärnstick), då en för ändamålet avsedd, krökt kniv införes i stora hjärnan genom öppningen mellan nackbenet och första halskotan. (I fråga om renslakten åberopas professor Hj. Dahlströms utredning.)

§ 3. Att blodavtappningen, varmed i det nu framlagda lagförslaget förstås öppnandet av de större blodkärlen på halsen eller vid bröstingången med därav följande förblödning, skall ske emedelbart efter bedövningen, är av synnerlig vikt, emedan vid en lägre grad av bedövning det eljest kunde inträffa, att djuret ånyo skulle kunna uppvakna. Då sedan gammalt vid slakt av renar djuren av praktiska skäl bringas att förblöda genom ett stick i hjärtat, måste denna metod anses vara tillåten under förutsättning att »hjärnstick» gjorts dessförrinnan.

I överensstämmelsen med lydelsen av åtskilliga utländska slaktbestämmelser har i samma paragraf inryckts förbud mot att, innan blodavtappningen ägt rum, flå och i fråga om svin skälla slaktdjuret. Bestämmelsen att fjäderfå ej får plockas, förrän döden inträtt, tarvar ingen motivering.

§ 4. Vid olycksfall eller hastigt påkommen sjukdom, varvid det är nödvändigt att döda ett husdjur så fort som möjligt, men tillgång till lämplig bedövningsapparat saknas, och man sålunda har att välja mellan att låta djuret lida, tills sådan apparat kan anskaffas, eller att använda de hjälpmedel, som äro till hands, exemelvis en yxa eller enbart en kniv, bör lagen självfallet ej lägga hinder i vägen för att en dylik från djurskyddssynpunkt försvarlig nödfallsåtgärd tillgripes.

§ 5. I denna paragraf stadgas, att slakt får utföras endast av »däri kunnig person». Denna bestämmelse får icke tolkas så, att en person, vilken utfört slakt å ett eller flera slag av djur, därför nödvändigtvis måste vara hemmastadd i slakt av alla djur. Vidare stadgar paragrafen, att person, som utfört slakt, skall hava uppnått minst 18 års ålder. Det har nämligen ansetts, att en person före denna ålder som regel icke äger den för slakt av storboskap nödiga styrkan, ej heller att han äger det förstånd, som tarvas för att med mildhet och aktsamhet behandla slaktdjur.

§ 6. På grund av den förråande inverkan slakten kan utöva på känsliga sinnen, har i denna paragraf föreslagits, att i första hand minderåriga icke må tillåtas närvara vid eller åse slakt, men även med hänsyn till äldre personer är det önskvärt, att det ställe, på vilket slakt äger rum, ej är synligt från gata, väg eller öppen plats, och må detta gälla icke blott yrkesmässigt bedriven slakt utan ävenledes hemslakt. Vidare torde det böra stadgas förbud för barn under 15 år att deltaga i slaktarbete, enär dylik minderårig, såsom varande enligt svensk lag straffri, ej kan ställas till ansvar för under slakten eventuellt begånget djurplågeri.

Krav har slutligen framställts på att djur ej må slaktas i annat djurs åsyn, men torde en sådan bestämmelse av praktiska skäl ej låta sig genomföra, framför allt på den grund att de offentliga slakthusen inom landet äro så inrättade, att slakten försiggår i stora, öppna hallar (hallsystem). En effektiv kontroll vore nämligen ej möjlig åstadkomma, om slakten skulle ske i tillstängda mindre rum (cellsystem). Detta medgivande åt den praktiska hänsynen får emellertid ingalunda tolkas som ett ståndpunktstagande till den omtvistade frågan, huruvida slaktdjur, som åse slakt av annat djur, förnimma dödsfruktan eller annat psykiskt obehag.

§§ 7 o. 8. Dessa paragrafer innehålla bestämmelser rörande straff för förseelser mot lagen. Det har föreslagits, att icke enbart den eller de personer, som utfört slakten, utan även vid hemslakt djurets ägare samt vid yrkesslakt slakteriets innehavare och dess föreståndare skola straffas för brott mot lagen. Man har nämligen ansett, att denna därigenom skulle vinna i effektivitet.

Vidkommande strafflatituden har densamma föreslagits lika med den, som stadgas i strafflagens djurskyddsparagrafer med undantag för överträdelse mot §§ 5 och 6, enär ett betydligt mildare straff ansetts böra utmätas vid dylik förseelse.

§§ 9 och 10. Dessa paragrafer torde ej tarva någon särskild motivering.

Centralförbundet har infordrat yttranden över förslaget bl. a. från styrelser för åtskilliga städers slakthus, vilka yttranden i utdrag lyda sålunda:

De svenska djurskyddsföreningarnas Centralförbund,

Stockholm.

Har med tacksamhet tagit del av översänt förslag till lag angående slakt jämte motivering m. m., och finner jag detsamma synnerligen väl genomtänkt och diskuterat, varför jag endast har att tillkännage min fulla anslutning till det framlagda förslaget.

Linköpings stads slakthus den 5 december 1924.

Fritiof Larsson.

Direktör.

De svenska djurskyddsföreningarnas Centralförbund,

Stockholm.

Beträffande hit ingånget förslag till lag angående slakt synes mig intet vara att erinra.

Karlskrona den 8 december 1924.

Karlskrona stads offentliga slakthus.

Ivar Dunér.

De svenska djurskyddsföreningarnas Centralförbund,

Stockholm.

Efter att hava tagit del av såväl förslaget till lag angående slakt som åtföljande motivering, kan jag icke finna annat än att lagförslaget är synnerligen väl genomtänkt och lyckligt formulerat, och att nödiga hänsyn tagits till de praktiska erfarenheter, som vunnits vid våra offentliga slakthus.

Hälsingborg den 1 december 1924.

Hälsingborgs stads offentliga slakthus.

B. Låftman.

Vi hemställa på grund av det anförda,

att riksdagen ville för sin del antaga det av oss här ovan
framlagda förslaget till lag angående förfarande vid slakt.

Stockholm den 16 januari 1925.

Alfred Petré.

G. H. von Koch.

J. Bergman.

Carl G. Schedin.

L. Tjällgren.

O. Bergqvist.